

قياغك موك ميفتى اوقرىكنا

تورلك بوردى

ناشرى : تورلك بوردى

مدبرى : آق چوره اوغلى يوسف

۱۲۷ صاى ۱۱ جلد ۵ يىل

۱۹ كانون ثانى ۱۳۳۲

۲۳ صاى ۱۳۳۲

فسقیه لری ابطال ایدیلیر . بلکه جو جوقلرک سربست اوینامالری لزومی مدخل کی اکشایان دقت برلرکده اغاجلی و چیچکلی بولماسنه مانع عد اولتور .

طشمرلرده ، حتی استانبوله جوار کویلرده صانلغه بکزمه یین سفیل مکتب اودالرندن بحثه بیلم حاجت وارمی ؟ مملکتتمزده برآز سیاحت ایتش اولانلر بیلیرلرکه کوچوک ، بویوک هر شهریمزده اوزاقدن باقینجه اک حاکم یرلرده کوزمل بنالره تصادف ایدیلیر . بونلر مکتبدر . فقط مع الاسف بزه عائد دکل . بنجه الکبسیط برکویه محتشم بر مکتب یایمق اسراف عد اولنه ماز . چونکه آناتولینک عمران و تمدنی تولید ایدمک اولان مکتبلر خلقه بنالریلرده رهبر اولمالیدر . نمی اولتورکه مکتب بنالری ایچون برآز داها همت بذل ایدلمش وبالخاصه اولنلر یاقیشیر برطرز معماری اتخاذ اولنسون . آسکی ، متروک قوناقلرده ، سنده برقاج دفعه دیکیشدیریلن کیرا اولرنده بدیی دکل ، صهی ترتیباتده یاپاییلمک نه قدر مشکلدرد . مکتبلریمیزی اول امرده بوجوبه لکدن قورقاراییلسهک برلشمکه اساسدن نیت ایتدیکمز ثابت اولوردی ...

کوجو کدم . چنکل کوینده اوطوریوردی . جامعک یاننده کی اودادن باشقه مکتب یوقدی . آکلاتمادن از برلتمک اصولی قدر مکتب اوداسنک باغچه سز ، دار وصیقیعی محیطی اورایه آنجق سوروکلنلرک کیتمه مه سبب اولوردی . او انسانده حوض باشنده باغچه ایچنده یکی انشا ایدیلن مکتب بیتدی . اولکنه نسبتله چوق منتظم و کوزمل اولان بونایه نه قدر علاقه و هیجان ایله قوشدینمی حالا خاطرلارم . صهی و بدیی احتیاجلری دوشونه مزدم ، فقط هر حالده حس ایدیوردم که طفلانه ضرورم بویکی بنایه انتساب ایله اوقشانیوردی .

بوگون عینی کویک جواره حاکم برتبه سنده کوچوک برآنا مکتبی (نوفر مکتبی) وارکه هوا و ضیاسیله ، محاط اولدینی طبیعت و ایچنده یاشایان سربست روح اعتباریله تصور ایتدیکم غایه یه یک یاقیندر . اوراده اوقویه بیلمک ایچون ماضی یه رجوع ایتمک ایستردم .

هممز خاطر اتمزله ده بولورز که جو جوقلغک قلبی قازانه بیلمک ایچون مکتبه ایلمک موفقیتی بخش ایدن بنانک شکل خارجیسیدر . بومظهریتاک تمادیمی دیگر وسائلمک تأمین اولنمسیله ممکندر که اولنلردن ده تعقیب ایدمک مقاله ده بحث اولنه جقدر .

ابراهیم عمده السین

تخریض و انتقاد

تورک شاعری امین بکک شعرلرینک تحلیل

— امین بکک غایه سی ، تورک سازی ، دبدافتیک اثرلره احتیاج ، فلسفی پارچه لر ، «دجله اوکنده» شعر و کولکسی بر خاطر ... —

شعرک اقسامی یینه شاعرلر وجوده کتیر برلر .. بونک ایچون نوعلری شخصه کوره ده کیشیر ... فقط عمومی بر نقطه نظردن اولنلری مختلف قسملره آیرمشلردر . بونلردن بر قسمی فردی دویغو

لرینی یازانلر.. یعنی مزوی روحلرینک قابولرینی خارجه قاپایه رق یالکیز کندی بوغولش آرزولرینی،
 هجرانلرینی، غایه سی غیب ایتیش عشقلرینی ترنم ایدنلردر.. بونک اسبابی شاعرک آلمش اولدینی
 تربیه ده و بالخاصه عضویتک طرز تشککده بولنه بیلیر؛ بعضی روحلر خسته اوطله لرینی اگدیرلر؛
 اوراده یاواش سویله مک، یاواش یورومک، هیجان ویره جک بختلر ایتمه مک لازمدر.. چونکه دویغو-
 لرینی ناقل لواحق لامسه (= Antennes) یک اینجه در؛ در حال متأثر اولور.. بلکه الک مؤثر شاعرلر
 بونلر اینجه در. روسو، موپاسان، نیچ چه هپ عینی فصیله یه منسوبدرلر؛ انسانلری دایما مختصر
 کوزلکلر متأثر ایتدی. قبلر هر زمان بویوک دویغولرینی خزانلره، غروب لره قارشى حس ایتدیلر..
 چونکه هیسنده خاطرلره دولو بر صوک بهار و یاخود کوز یاشریله تشییع ایتدکلری بر غروب
 یاشایوردی..

دیگر بر قسم ده ناصحلر، مرشدلردر.. دویغولرینک یافنی برأورو جک آغی کبی خلقت اوزرینه
 آچهرق، عمومی سسلردن متشکل صدالره شعر وجوده کتیرنلردر. اونلر یوللرینک ثوته سنده بویوک
 بر مفکوره، بر جنت کشف ایتشلردر.. آرنق خلقی انحطاطدن قورتاره جق یکنانه چاره او غایه یه
 یتیشیلیمک اولدیفنی روحلرینک بوتون قوتیله ظن ایدرک ته الکلر قوشارلر. ایشته امین بک ده اویله بر
 مرشددر:

«ای ملت، یوز میلیون ینه سنک نسلکدر؛

صارپ قافقاسله ارجیاس

هیچ بر وقت تورکلری قارداشلقدن آیرماز..

.....

آنا وطن، چوواشی، آذری بی، باشقوردی،

صارتی، فینی، قالموقی عینی قاتله یوغوردی..»

شاید ملتی ایسترسه، آلتای، سیریا، خوارزم، خیوه، بخارا الخ.. هپسی «یکی توران» ک سینورینه
 کچه جکدر. آرتق عثمان ایله نادرک، «ایلخان ایله بابرک» قاردهش اولان ملتی بر رؤیایه دالاجقدر.
 صوکره او وفالی قیرغیزلر، قاتارلر، کوزل یوزلو ماجارلر قبلری تورکلک عشقیله چارپه رق کله جکلر؛
 هپسی «جاندن قویان سسلره قوطلو اولسون دییه جک» لر.
 او زمان ایسه بو بویوک توران ایلی شرقک یکی بر برلینی، وییانه سی، لوندردی اوله رق غریبه
 حکم سوره جکدر..

ملتیز، عصرلردنبری تمامیه اونوتولمش کیدی. حتی اجتماعی بر مفکوره مزبیلله یوقدی. بو
 کونشیر قالش متروک خیابانلره ذکاسنک براق ضیالرینی بر کونش کبی امین بک ایشار ایتدی.. فقط،
 بو بر ایجاد دکلدی: روحزی، بزی اصل یوکسه لتوب پارلاته جق اولان ملی روحزی عصرلق
 اویقوسندن اویاندیرمقدی. «بشریتک کچمش دورمه لرده تصاحب ایتدیکی فقط ضعیف وجنینی برحالد
 بولندینی ایچون لایقیله انکشاف ایدمه یه رک کیزلی قالش نامتناهی استعدادلری واردرکه چوق زمان

صوکره حتی عصرلری متعاقب بارز و متکامل اوله رق بوتون شوقیه ظهور ایدر. بعضاً براس استعدادک، بر فضیلتک فلان دوزمک انسانلرنده و یا فلان کیمسه لرده غیب اولدیفنی کورورسکز، فقط وقت مساعد اولورسه اونلرک اوغللرینی و یا خود حفیدلرینی بکله ملیدر. چوق زمان بویوک پدرلرنده کورولن بر خصلتی افشا ایدرک جدلرینک ترجمانی اولورلر. هیمزده مجهول مزروعات، مجهول باغچه لر واردر. بو فکری داها ای ایضاح ایچون: «هیمز وقتی کلنجه فوران ایدرک ایچین ایچین جالبستان وولقانلر... دییهلم [۱].»

فی الحقیقه بزدهده ملیت جریانی انکشاف ایدر بیلیمک ایچون آنجق بو کونی بکله یورمش، دینیه بیلیم. امین بکک مقدس رؤیاسنک فتح ایدیه جکنه بک زیاده ایمانی واردر:

«ملیتلر عصرلردن قویوب کلن سیلردر،
اوکلرینه نه چیقارسه سومر، ییقار، ده ویرر.»

«تورک ساری» شاعری ایچون طبیعتک ازلی کوزللیکاری، عشقک رنگلی باغچه لری، متکفلرک یوکسک داغلر باشلرنده کی سیسلر کبی روحلری ساران کدرلری اهمیتسزدی. بوموضوعلری بشقه بر زمانه تملیق ایدرک شیمدی قارشیسینده کی یونسوللقلرک، سفاتلرک، نولوملی حزین منظره لرک ویردیکی دویغولری بسته له مک ایسته یوردی:

«المده کی شو اوج تللی ساز ایله
ملتمک فلاکتلی حیاتی سویله ییم،
دردلیرک کوز یاشنی چوردم ایله سیله ییم...»

چونکه تاریخنک اوزاق سنه لرلنده «دنیا لره حکم ایدرک، دمیر زرهلر قوشانمش عرقلری تتره ن بر مات» اسکی شرفنی غیب ایدیوردی.. آرتق حایقیرم جق، مزاولقلرک بوسونلی طاشلری اوزرنده عکس صدالر او یاندرم جق، سسلرینک اهتزازلریله یکی روحلر یازاته جقدی:

«..... شاعرلری حایقیرمایان بر ملت
سونلری طوراق اولمش نوكسوز جوجوق کیدر.»

«تورک ساری» مختلف قسملره آیرلمشدر: اولاً بویوک بر امید ایشیقیه قارا کلک افقلری آیدینلاته رق کنجلره وظیفه سنی، خلقه سعادت و حریتی، صوکره هر میوه دار آغاجک نه بویوک اذیتلره وجوده کله جکنی آکلایر.. اوراده، اخلاقسزلاک، جهالتک، تباللک، دویغوسزلاک بزی نه مهلك اوچوروملره سوروکله دیکی ایضاح ایدنشدر؛ حتی بعضاً بو برعتاب شکلنده در:

«هپ کنجلرک جنازه می، بشیکلرک تابوت می؟
«بو کون سنک نولومیدر او بودیغک بو اویقو؟»

امین بک حیاتہ قارشى کوزلرینی آچدینى زمان یری وسمایی بوش کوره رک نومید ماشنی دایایه جق
استنادگاه آرامادی.. اوگنده سربلری، قیشله لری، ویرانه لریله کنیش بر ساحه واردی که اوکا
ارشى الک قدسی بر وظیفه ابله مکلف اولدیغنی دویه رق:

«قرآن بنم قلبمدن نصل شی بر دیلر سه»

«تاریخمده بو قلبدن اویله بر شی ایسته یور»

دیووردی. احتمالکه اونک مسلکی کجکی ادبیاته نسبتله سقوط عد ایدنلر بولونویور، حتی بعض
ئوجوک دوشونلرمن حامدک، فکر تک نفیس پارچه لرینی آلوب: «بو کونکی یازیلرده بویله بدیعه لره
صادف ایدیور میسکیز؟» دیوورلر.. «رباب شکسته» ده کی انفسی صنعت، «خلوقک دفترنده کی» انسانلغک
ک یوکسک ترقی و مدنیت شاهقه سنه چیقدینى زمان دوشونه جکی غایه هیچ بر زمان انکار ایدلر...
طالبوکه هنوز ملیتلر عصرنده یز؛ هنوز حقیقتک قورقونج مسکینی آجیله رق:

— «..... طاشلری قالدیرمق ایچون صرف ایستدیکم مهادی غیرت «سوق طیبی» مه هر
وتی ویردی. ایسته شیمدی الک صوک طاشی قالدیریورم. قورقونج حقیقت یوتون جیلاقلغیله
ارشیمده کورونویور.. [۱]

دییه حایقیرانلرک بوغوق سسلری مفکره لرندن خارجه جیقامایور.. بو کونکی حیامیزی یوتون
وتیله آنجق متعصب برملیت زدیقی دوام ایستدیره بیلیر؛ نامق کال طوبراغی، حامدمعالی بی، فکرک انسانلغی
بودیردیسسه امین بک ده بزه ملیتیزی دیووردی؛ یوزومزده کی بر قاج چهره دن متشکل ماسکینی
تورق حقیقی چهره مزی کوسترمکه چالیشدی.

صنعت جهتندر بو کونکی لسان هنوز ئوکسوزدر. بونی آنجق زمان تلافی ایده بیله جکدر.
بر یکی باشلایان ادبیات سنه لرجه قوراق وایسسز وادیلری کچدکدن صوکره کولکه لی، یشیل
احه لر بولدی.

امین بک «ناصح Didactique» بر شاعردر. اثرلرنده دائما مؤثر خطابه لرله «ایشلر وکونلر»
ؤلنی اسی یونان شاعری «هزییود» کی سعبه، ترقیه قوشمقلغمیزی حایقیریور....
«تورک سازی» نده: «علم»، «ئولو قفاسی»، «بر دلی قانلی یه»، «چکیچ آلتنده»، «بنم رؤیام» کی
کری پارچه لرده بولونور.. بونلر آراسنده الک بویوک قیمتی حائز اولان «علم» منظومه سیدر. بو
ارچه ده مثلاً:

«طالع آدی دکیشه رک آرزو اولدی، سره علم دینیلدی..»

مصراعنده کی کی عمومیلشمه مش فکرلره تصادف ایدیلیر.. «یاشامق غوغایی» نده مولانه
ملال الدین رومینک:

«زره ها دیدم دهان نشان جمله باز

«کر بکویم خردکی باشد دراز»

[۱] فرید ریخ نیچ جه: «زردشتک شرعی ایچون» — ۵۱ نجی وجیزه دن.

ییتنده کی مضمونک کوزمل بر افاده ایله تفصیل و توسیع ایدلدیکی کوردولور؛ شرقک متفکرلری شیمدی به قادار بیلکیرینی یا ساده کندیلرینه سویله دیلر و یا خود «متوی»، «رهاب شکسته»، «کی بویوک بر» (حس=Intention) قوتیله یازیلش فکر آبدلرینی یا باغچی لسانلرک، یا باغچی کله و ترکیلرک نظام محفظه لری آراسنده اسیر ایتدیلر..

«تولو قفاسی» عمومیت کسب اتمش فکرلری حاوی اولمقله برابر حیات حقنده بر فکر ایدیمه مت اولانلر ایچین استفاده لی بر پارچه در. «چکیچ آلتنده» سرلوحه لی شعرده:

«بیلمز میسک یار ایله ایچیتیلن کوکلر
جوق زمانلر صیلا ییچی یارالره آه ایلر»

کی بک دوشرو، حتی بر ضرب مثل اولمق ماهیتی حائر سطرلر اوقوروز؛ شبهه سزکه انسانلرک اک دیشلی دشمنلری دوستلری ایچنده بولونور، اونلر زهرلی ییلانلردن داها مهلک یارالر آچارلر.. تورک سازندن سوکره امین بک دهاز یاده صنعتکار براسلوب قوللانیدی. بونی «درد ارکنمه» اسملی صوک کتابنده کوردویوروز:

«دوشویوردی ایلك آقشاملر،
دره لری خیالتر بورودی..
قرارمشدی سولغون چاملر
دیو کواکملر افقه دوشرو بورودی..»

تزیه وهر خصوصیه کوزمل بر قطعه ایله باشلایان بو اثر اوزاق سهارک ییلدی برملی بولو طلر.. بیاض صاجلی داغ باشلرینی، «بالان دوکنه ک اوچوروملی یوللرینی، قارا سولری، فراتلری بوتون احتشامیه کوستردکن سوکره ایلك قسمی قیلرله غرور ویرن شو سطرلره بیتیریور:

«خا به لندی دورغون یوللر،
قوملر اویناق دکز کی دالغه لاندی.
ربه قالقدی دوشوک قوللر
محرابلرده بر امیدلی سس او یاندی..»

«جادیرلرله هر یر دولدی؛
اورمان اولدی سونکولرله داغلر طاشلر
تولگون جوللر حیات بولدی
کولکه اوردی دجله لره آرسلان باشلر..»

شعر بر قصیده، بر صونه، بر قطعه دکلدیر. او بعضاً بر مصراع حتی بر کله ایچنه کیرمه، و روحی او قادار کینشدرکه اثیری کولکه سنی کندیسندن بک ایلرلره اوزاتیر. بواترده امین بکی حساس بر شاعر

اوله رق کوستره ن پارچه لره تصادف ایدیوز :

«اونلره که چیچکسز قیرلری طاشسزدر ،
بوجانلری کولکه لر، آردده قالان رؤیالر .
سوه نلری کله بن طویراقلری یاشسزدر ،
بو قیلرله آغلاشیر؛ یالکز یتیم سودالر!..»

بو ، یاشلرله ایشلنمش سطرری او قودقدن صوکره کوزلرندن طاشان تاثیرلری ضبط ایده بیله جک
یورد عشقی بسله بن هیج برقاره تصور اولنه ماز... .

«باقک بوتون چناق قلمه قیزیل قارا
دورت افقدن یارا کبی قاناماده ،»

خطابیله محمور افقرده هجران آغلایان مشفق کوزلری؛ شهسز والده، همشیره ویا سوکیلی کوزلری
قطره قطره بر یارا کبی قانارکن کوسترکدن صوکره :

«شو روم ایلی بر آناسز نوکسوز کبی،
آناطولی هجران دولو کوکس کبی.»

بدیمه سنی دوشون شاعر بعضاً خولیالی ، سویملی تضادلرله مسعود سورولر کرن یشیل اووالرک
شیمدی جنوادلر دولاشان منظره لرینی؛ بر زمان بریلرک دولاشایی آطه لرک عفریتلرله قاراران ساحلرینی
کوزلرمن اوکنده یاشاندقدن صوکره « بکا کوثر صوفانه » شعر ی کبی سودالی ، مونس دمترلر تنظیم
ایدیور ، بعضاً « ارضک اولو ایرماخی » دجله نك ابدی کوزلرک لری عکس ایدن قییلرینی مصنع بر
لسانله تصویر ایدیور :

«یوز کولکه لی اورماندن کچن غانرلر دلبرمش؛
بو ایرماقده یوزرمش ، زانباقی تاجلی قوغولر .
بشکاله نك قیزلری بورده تورکو سویلرمش ؛
ایلك چیفتلری طانیرمش ، بو مقدس پاک صولر .
براهمایه عشق صوفان بو اختیار نهرمش ؛
فیل دیشندن یاغودلر بو صولره اورورمش؛
رامایانك شاعری بو ساحله کلیرمش ؛
بامبولرک آلتنده رسول کبی دورورمش..»

ملی شاعریمزک اثرلرینی دها ای تحلیل ایده جا، علمی مقاله لری اجتماعی محررلرمنزدن بکلر و،
یالکز دو یغولردن عبارت اولان سوزلرله نهایت ویرمه دن بر خاطرینی علاوه ایتک ایسته رم:
بر کون کندیلرله برابر یوسف ضیا ، یحیی صائم وداها بر قاج کنج شاعر ادبی بر محفله
بولونویوردق. بختلر عروض و هج و زنلرینک آهنگنه انتقال ایتشدی. ایچمزدن بری :

— کرک عروض و کرک هجه و زننده ایسته دیکمز آهنگی، بزمه اوسانچ و یرمه به جک موسیقی بی بولا ما یورز.
باشقه بر «تون»، باشقه بر نفه لازم... دیوردی.

بونک اوزرینه امین بک :

— اوت، دیدی... بونی بنده آ... کلا یورم، سزک آرادیشکمز آهنگی بولا جیم و یاقینده شعرلریمده
او موسیقی بی حسن ایده جکسکمز..
بو صورتله دائمایکی و متکامل بر غایه به متوجه محترم شاعر مزددن داهایک جوق شیلر بکله مگده
حقلی یز...
چشکل کوی، ۱۰ کانون اول سنه ۱۳۳۲

حسن زکی

یکی اثرلر

« La Pensée Turque » : [لاپانسه تورک] (۱)

— لکن محترم استاد، تورکیه به دائر بیان بو یوردیشکمز معلوماتک بک موثوق اولدینی طن ایتمورم...
— اوله بیلیر... فقط بوندن سز مسئولسکمز: نیچون مملکتشکری طایفه یوردسکر ؟

بومکاله پارچه سی، اون، اون ایکی سنه اقدم، پاریسک عالی مکتبلرندن بریسنده، بر تاریخ معلمی الیه اوتک بر تورک
طایفه سی آره سنده کچن اوزونجه بر مناقشه دن آلتشدر. تورک طایفه ار وفندن بو وقته قدر، مملکت سوزی اوزرینه بر قاج
دفعه دو شوغ به مجبوریت کوردی و هر دفعه سنده معاشه حق و یردی: بر تورک، بیلیم فطله و قارمز دغیدر، کندیمیزی
طایفه اولدیمیزی کوسترمه یه، ائی جهتلریمیزی بیله یرمه یه خصم لریم طرفندن - اوج، اونلر ده نفه قدر چوقدور - استاد
اولونان کوتولک کرک بالان اولدینی آکلامه به اوغراشما یز، عادتانیزل اتمه یز: افتراق قارشی کندیمیزی، ملتیزی مدافعه بیله زه
بر آزردالاق، بر کاتلق، رقلا بچاق کئی کورینیر، کبار لغزه آغیر کایر... بز، ایشته یز، بری او کرک، طایفی ایسته یز
و اره، بو یورسین، کورسین، دیرز یکرز، فقط بک زکال اولان یکر منجی عصر، بو اصل و سیاهی باقیته هبجده
اویغون دکلدرد...

صوک زمانلر، بو مسأله ده باشقه بر چوق امال ایدیان مسأله لرله رلیکده نظر دفته آلتیه باشلادی: مثلا باقان
حرری اثناسنده، «مدافعه ملیه جمعی» علیه یز. اویدورولان اثرلری رده، تورکیزم، مسلمانلر ایدیان مطلق کوسترمه به
حیلی چالیشیدیدی. جهان حرری باشلادقدن سوکرده ایدیلریمزدن، محررلریمزدن بعضلر بک متفق مملکتلریم دولا
شهرق، اولمورده رق، تورک کرک، مسلمانلرک عرفان و مدنیتلرینه دائر نشریاتده بولنده قلمربی سونجه کوردک.

ملتیمزک، خصم لرلی طرفدن اوزرینه اکثریا قاره رده لر اورتیان فضیلتلربی اورتیه بیقارمق ایچون اک ائی
اصول، ظلمتجه عرفان و مدنیت زمینده چالیشمدر، بو جهته خالد ضیا بک اندینک آلمانیده کئی مساعیسی، مهم
خدمات وطنیه دن صایقه ده یز. سیاسی افتراقله مقابله لزومی انکار ایتمه مکلر برار، طن ایدی یورز که بزم غرب طایفه
اصل اظهار و اثبات اتمه به چالیشمه من ایجاب ایدن خصوص، بوکون تورک کرک ده کندیلرینه کوره ادبیاتله، مبارقه،
موسیقی ایله، رساملقله، حتی فلسفه و عداله حاصل فکری حرثله اوغراشانلری موجود اولدینی قضیه سیدر. غریک
متشخصلرندن، مستشرقلرندن فیرسی - استانبوله کلوب کیدلری، حق استانبوله... دعا طوغریسی بک اوفلنده اوزونجه

[۱] « La Pensée Turque » : اون بش کونده بر چیقار... فرانسه به... لیونه فورمه سی... چیقان برنجی
وایکینجی ساییلری ۴۲ شر صحیفه... مدیری خالد راشد جاریم بک... اداره طایفه سی: استانبوله نور عثمانیه، تلفون
۵۴۷... «طنین» مطبعه سنده باصیامشدر... هر صایسک فیشانی: ۳ فروش.